

इयत्ता दहावी [STD- X] मराठी (००९)
नमुना उत्तर पत्रिका व आराखडा २०२२-२३

विभाग ' अ '

विभाग ' अ '			
प्र1.		खालील उतारा काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे पर्यायांमधून निवडा. (कोणतेही ५)	5
	1.	ड) वरील सर्व गोष्टी.	
	2.	क) जगा आणि जगू द्या	
	3.	अ) फुलांइतक्याच सहजतने जीवन फुलावे.	
	4.	क) विधान 'A' आणि 'B' दोन्ही बरोबर.	
	5.	ब) बेगमी करणे	
	6.	ब) बंदिस्त	
	7.	क) विचारवंत	
प्र2.		खालील उतारा काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे पर्यायांमधून निवडा. (कोणतेही ५)	5
	1.	अ) शिल्पकाराच्या मनात	
	2.	अ) 'A, B, C' योग्य	
	3.	ब) फक्त पोट भरण्यासाठी काम करणारी	
	4.	क) त्यांचे मन, त्यांचे विचार समजून घ्यायचा प्रयत्न करणे.	
	5.	ब) गल्लत	
	6.	ब) व्वा!	
	7.	क) रसरशीत नवी पिढी	
प्र3.	क)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही-४)	4
	1.	अ) सामान्य नाम, क्रियापद	
	2.	ब) 'A, B' दोन्ही बरोबर.	
	3.	ब) गोडवा, नम्रता, लबाडी ही भाववाचक नामे	
	4.	अ) व्यक्तिवाचक	
	5.	ड) तुटलेला पतंग खाली आला.	
	ख)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही ३)	2
	1.	ड) भविष्यकाळ, भूतकाळ	
	2.	अ) संकटात सापडू तेव्हाच देवाची आठवण होईल.	
	3.	क) महाराष्ट्रात सर्वदूर भरपूर पाऊस पडत आहे.	
	4.	ड) माणसाने नेहमी माणुसकी जपली.	
	ग)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही-३)	3
	1.	ब) देवा, माझ्या पोराला यश दे!	
	2.	ड) निराश होण्याचे काही कारण नाही.	
	3.	क) फुकट दिले तर कोणी नको म्हणणार नाही.	
	4.	ब) मोठ्यांचा आदर करावा.	
	घ)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)	2
	1.	ड) प्रण- प्रतिज्ञा.	
	2.	ब) जल	
	3.	ड) शत्रू	
प्र4.	क)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)	2
	1.	ड) मैत्री x शत्रुत्व	
	2.	ड) देशद्रोही	
	3.	क) निंदा	
	ख)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)	2
	1.	क) कोकीळ	
	2.	अ) पक्षी	
	3.	क) ढग	
	ग)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)	2
		ड) रात्र	
		ड) अश्रू	
		क) वाटा	
	घ)	सूचनेप्रमाणे उत्तरे लिहा. (कोणतेही ३)	2
	1.	अ) चौकशी	
	2.	अ) वैकल्पिक द्वंद्व	
	3.	ब) इतरेतर द्वंद्व	

प्र5)		खालील उतारा वाचून प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही ५)	5
	1.	अ) कोकण गाडीने फिरण्याच्या	
	2.	ड) डॉगरपायथ्याशी	
	3.	अ) अभ्यासाची	
	4.	ब) भला मोठा दगड.	
	5.	ब) उभयान्वयी अव्यय	
	6.	ड) मनोमन खूप आनंद होणे	
प्र6)		खालील कविता वाचून प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही ५)	5
	1.	ड) फुलामुलांतून	
	2.	अ) नव्या पिढीचे	
	3.	ड) उत्क्रांतीचा	
	4.	ब) चैतन्य	
	5.	ड) या देशाच्या मातीवर	
	6.	अ) मंगल	
विभाग 'ब'			
प्र7)	अ.	खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही ३)	3
	1.	लेखक वाईला विश्वकोशाचे अध्यक्ष म्हणून गेले होते.	
	2.	अब्दुल तपोवनात संक्रांत आणि ज्येष्ठ पौर्णिमेला जात असे.	
	3.	बाबूकाकांनी पंताना तेल आणि तळलेले पदार्थ सोडण्याचा सल्ला दिला.	
	4.	लेखकांनी संस्कारकेंद्र म्हणून आई, शाळा आणि शिक्षक यांचा उल्लेख केला आहे.	
	5.	'कथा' हा सर्व ललितकलांचा पाया आहे .	
	आ)	रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून वाक्य पूर्ण लिहा. (कोणतेही ३)	3
	1.	मी सुटकेसमधील पुलकित शाल काढली.	
	2.	पंधरवडाभरात फक्त दोन वेळा साखरभात झाला.	
	3.	अब्दुल म्हणजे तपोवनातील स्त्रियांना, मुलींना अगदी देवदूतासारखा वाटे .	
	4.	भावे सर आम्हाला भौतिकशास्त्र शिकवत.	
	5.	निरंजनच्या वह्या पुस्तकांचा खर्च भडसावळे गुरुजी करायचे.	
	इ)	खालील प्रश्नांची उत्तरे ४० ते ५० शब्दांत लिहा. (कोणतेही १)	3
	1.	कवितेने आपली कोणती वैशिष्ट्ये सांगितली आहेत? प्रस्तावना: पाठ: रंग साहित्याचे, सर्व साहित्य प्रकारांची ओळख. कवितेची वैशिष्ट्ये: छोटेसे रूप, आटोपशीर, मोजक्या शब्दात मोठा आशय. यमक, अनुप्रास, उपमा, उत्प्रेक्षा, रूपक या अलंकारांनी सजलेली. शब्दरचना अर्थपूर्ण व चपखल असते. कल्पनांचा सुंदर अविष्कार. संगीतकारांनी स्वरराज चढविला की गाण्यात रूपांतर होते.	
	2.	"माझ्या बाबतीत तर आई ही माझी केवळ शिक्षक नव्हती, तर माझे सर्वस्व होती" हे विधान स्पष्ट करा? प्रस्तावना: पाठ: उर्जाशक्तीचा जागर लेखक: डॉक्टर रघुनाथ माशेलकर, प्रतिकूल परिस्थितीतूनही जिद्दीने शिक्षण. आई पोटापाण्यासाठी माशेल हे गाव सोडून लेखकांना घेऊन मुंबईत आली. गरिबीत मुलाला शिकविले. प्रतिकूल परिस्थितीत आईने धीर सोडला नाही. म्हणून "माझ्या बाबतीत तर आई ही माझी केवळ शिक्षक नव्हती, तर माझे सर्वस्व होती". असे म्हंटले आहे.	
	3.	'अब्दुलचे' व्यक्तिचित्र रेखाटा. प्रस्तावना: पाठ: चुडीवाला , लेखिका: जयश्री रुईकर माणुसकी आणि समाजऋणाची जाणीव असलेला सामान्य माणूस. अब्दुल हा एक साधा, गरीब चुडीवाला होता. अब्दुलला तपोवनाबद्दल आत्मीयता होती. संक्रांत व ज्येष्ठ पौर्णिमेच्या दिवशी न चुकता अब्दुल तपोवनात जात असे, बांगड्या भरल्यावर तेथील स्त्रिया व मुलींच्या चेहऱ्यावरील आनंद पाहून त्याला समाधान होत असे. शन्नोच्या रागाचीही पर्वा अब्दुलने केली नाही. अब्दुल तपोवनात कोणत्याही मोबदल्याची अपेक्षा न करता जात असे. समाजाप्रती आपले काही कर्तव्य आहे, असे त्याला नेहमी वाटे. सत्काराच्या वेळी सुद्धा अब्दुलला दाजीसाहेबांनी स्वतः बोलावले. यावरून त्याचा साधा स्वभाव दिसून येतो.	
		टीप - प्रस्तावनेला ०.५ गुण आणि बाकीच्या उत्तराला १.५ गुण	
प्र8)	अ.	खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही ३)	3
	1.	कविने जवळचा मित्र 'अश्रूना' म्हंटले आहे.	
	2.	डोळे भरून पाहावे असे दृश्य म्हणजे सैनिकाच्या विजयाची घोडदौड.	
	3.	चंद्राला 'भाकरीची' उपमा दिली आहे	
	4.	आपले पाडस वणव्यात तर सापडले तर नाही ना, या विचाराने हरिणी चिंतेत आहे.	
	5.	घराघरांतून 'तेज' नवा अवतार घेऊन येते असे कवीला वाटते.	
	आ)	रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून वाक्य पूर्ण लिहा. (कोणतेही ३)	3
	1.	धडाडल्या तोफातून तुझे पाऊल जिद्दीचे.	
	2.	झोतभट्टीत शेकावे पोलाद, तसे आयुष्य छान शेकले गेले.	
	3.	भुकेले वत्सरावे धेनु हम्बरत धावे.	
	4.	दुनियेचा विचार हरघडी केला, अगा जगमय झालो.	
	5.	जीव ओवाळावा तरी, जीव किती हा लहान.	

	इ)	खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे संदर्भासाहित स्पष्टीकरण करा.	3
	1.	नामा म्हणे मेघा जैसा, विनवितो चातक तैसा ॥ संदर्भ- संतवाणी 'अंकिला मी दास तुझा'. संतकवी -संत नामदेव, विठ्ठलाची आतुरतेने वाट पाहणाऱ्या भक्ताची मानसिकता. स्पष्टीकरण - संत नामदेव विठ्ठलाला विनवीत आहे.चातक पक्षी जसा ढगाला विनवितो, तसाच मी तुला तुला विनवीत आहे, तू पण माझा सांभाळ कर. वैशिष्ट्ये: मातृत्व ही भावना व्यक्त करण्यासाठी संत नामदेवांनी दिलेल्या विविध उपमा.	
	2.	तुझ्या शौर्यगाथेपुढे त्याची केवढीशी शान संदर्भ : कविता - औक्षण कवयित्री - इंदिरा संत, सैनिकांबद्दल च्या भावना व्यक्त करणारी कविता. स्पष्टीकरण- हे सैनिका तुझ्यावर जीव ओवाळून टाकला तरी आमचा जीव तुझ्या शौर्यापुढे काहीच नाही. आमच्या जीवाची शान अगदीच मामुली आहे. वैशिष्ट्ये : सैनिकाबद्दल कृतज्ञता व्यक्त करणारी भावनात्मक कविता.	
	ई)	खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही २)	2
	1.	अनेक शब्दांच्या व्युत्पत्तींचा संग्रह म्हणजे व्युत्पत्तीकोश होय.	
	2.	अणुसंशोधनाचा पाया 'होमी भाभा' यांनी घातला.	
	3.	डॉक्टर अनिल काकोडकर यांना 'मेटलायझिंग प्रक्रियेवर' काम करण्यास सांगण्यात आले.	
प्र9)		खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.	8
		निबंधात खालील गोष्टींवर लक्ष द्यावे -	
		- विषयज्ञान, तर्कशक्ती व त्याची सलग मांडणी.	
		- मुद्देसुदपणा	
		- आकर्षक आरंभ व शेवट.	
		- म्हणी , वाक्प्रचार , काव्यपंक्ती यांचा योग्य वापर	
		- हस्ताक्षर व शुद्धलेखन	
		- विरामचिन्हांचा यथायोग्य वापर	
		- उपयोजन कौशल्य / समपर्क शेवट	
		-वरील सर्व घटकांचा सारासारपूर्वक विचार करून गुणदान करावे	
प्र10)	अ)	खालील मुद्द्यांच्या आधारे गोष्ट लिहून शीर्षक व तात्पर्य लिहा. (कोणतेही १)	7
		कथा लेखनात खालील गोष्टींवर लक्ष द्यावे -	
		- शीर्षक	
		- विषयाची योग्य मांडणी, मुद्देसूदपणा व कल्पकता	
		- प्रारंभ व शेवट आकर्षक, रंजकता.	
		- म्हणी, वाक्प्रचार, यांचा योजकतेने वापर	
		- आकर्षक शैली व संवाद	
		- विरामचिन्हांचा यथायोग्य वापर	
		- तात्पर्य	
		वरील सर्व घटकांचा सारासारपूर्वक विचार करून गुणदान करावे	
	आ)	खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर पत्र लिहा. (लिफाफा आवश्यक)	5
		पत्र लेखनासाठी आवश्यक बाबी	
		दिनांक पत्राच्या वरच्या डाव्या कोपऱ्यात लिहावा.	
		मायना - ज्यांना पत्र पाठवायचे त्यांना डावीकडे संबोधित करावे.	
		विषय- मोजक्या शब्दात असावा.	
		मजकूर - मजकूर विषयाशी संबंधित त्रोटक व नेमका असावा, समर्पक, मुद्देसूद रचना, पाल्हाळ नसावे, भाषा व्यावहारिक व भारदस्त असावी.	
		शेवट व स्वाक्षरी - पत्राचा शेवट करताना डावीकडील खालच्या कोपऱ्यात पात्र पाठवणाऱ्याची स्वाक्षरी व पत्ता.	